

RAPORT

de evaluare și analiză

privind implementarea Strategiei de dezvoltare socio-economică a orașului Ialoveni pentru perioada 2019-2025

Cuprins

ABREVIERI.....	2
1. Sumar executiv.....	2
1.1.Progres pe axele strategice (2019–2025).....	4
1.2.Implementare, guvernanță și monitorizare	4
2. Introducere.....	6
3. Obiectivele evaluării.....	7
4. Metodologia și instrumentele de evaluare	8
5. Corelarea SDSEI 2019-2025 cu Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.....	10
6. Nivelul de integrare a drepturilor omului și a egalității de gen în SDSEI 2019-2025	12
7. Concluzii generale.....	14

ABREVIERI

ADD	Agenda de Dezvoltare Durabilă
ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația publică locală
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
NEET	"Not in Education, Employment, or Training" / tineri care nu sunt înscriși într-o formă de educație, nu au un loc de muncă și nu urmează niciun program de formare profesională
ODD	Obiectivele de Dezvoltare Durabilă
ONU	Organizația Națiunilor Unite
SDSE	Strategia de Dezvoltare Socio-Economică
UE	Uniunea Europeană

1. Sumar executiv

Raportul prezintă rezultatele exercițiului de evaluare și analiză a modului de implementare a [Strategiei de dezvoltare socio-economică a orașului Ialoveni pentru perioada 2019-2025](#) (SDSEI) – principalul document de planificare strategică a orașului Ialoveni. Obiectivele acestui exercițiu

au fost de a stabili modul în care SDSE și-a exercitat funcția de document-central de planificare strategică pe dimensiunea de politici sectoriale și alocări bugetare, de a analiza impactul SDSEI asupra domeniilor de politici prioritare prin prisma indicatorilor de monitorizare și evaluare prestabiliți, precum și de a stabili lecțiile învățate, toate în vederea elaborării unei noi strategii de dezvoltare socio-economice.

SDSEI 2019-2025 este bine ancorată în documentele cadru regionale și naționale (Strategia „Moldova 2030”, Strategia de Dezvoltare Regională Centru etc.).

Viziunea este clar formulată, centrată pe infrastructură accesibilă, incluziune socială, eficiență economică și protecția mediului.

SDSEI 2019-2025 a constituit cadrul fundamental pentru transformarea municipiului într-un pol de dezvoltare regională competitiv, modern și rezilient. Obiectivele strategice au vizat dezvoltarea economică durabilă, modernizarea infrastructurii publice, consolidarea coeziunii sociale și protecția mediului.

În domeniul dezvoltării economice, au fost realizați pași importanți prin elaborarea planului de dezvoltare economică locală, atragerea a 3 investitori strategici care au generat noi locuri de muncă, precum și organizarea a peste 15 târguri și expoziții de promovare a produselor locale. Totuși, există anumite provocări în crearea parteneriatelor public-private și revitalizarea clădirilor industriale abandonate.

La nivel de infrastructură, au fost extinse cu succes rețelele de apă și canalizare pe o lungime cumulată de peste 30 km, conectând peste 5000 de beneficiari, inclusiv categorii social vulnerabile. În paralel, au fost modernizate instituțiile publice prin lucrări de termoizolare și eficientizare energetică, renovarea sistemelor de încălzire și modernizarea iluminatului public stradal. Au fost amenajate peste 100 de locuri de parcare, fiind construite piste pentru bicicliști și implementate proiecte de iluminat stradal inteligent.

În sfera socială, au fost organizate numeroase evenimente culturale și sportive, fiind derulate programe de incluziune a persoanelor cu dizabilități, iar rețeaua de voluntari a fost extinsă. S-au realizat investiții în modernizarea instituțiilor educaționale, însă construcția de noi grădinițe, biblioteci și centre multifuncționale rămâne o prioritate. Parteneriatele internaționale cu localități din România, Ucraina, Slovacia și Turcia au fost consolidate, fiind stabilite parteneriate noi, facilitând schimburi culturale și bune practici administrative.

Protecția mediului a reprezentat o altă componentă strategică, cu proiecte de curățare a albiei râului Ișnovăț, plantări masive de arbori și amenajarea a peste 1,4 hectare de spații verzi, dotate cu mobilier urban adaptat persoanelor cu nevoi speciale. Totodată, au fost derulate campanii de informare a cetățenilor privind colectarea selectivă a deșeurilor și păstrarea unui mediu curat.

Pentru perioada următoare, se recomandă intensificarea eforturilor de finalizare a proiectelor în derulare, atragerea de fonduri externe și dezvoltarea unui mecanism instituțional robust pentru promovarea parteneriatelor public-private. Consolidarea dialogului cu cetățenii și creșterea transparenței decizionale vor contribui la susținerea participării civice și la creșterea încrederii în administrația publică locală. Astfel, Ialoveni are potențialul de a deveni un exemplu de excelență în administrația publică locală din Republica Moldova.

Sunt definite **4 direcții strategice** cu 15 obiective specifice, fiecare susținut de acțiuni, responsabilități, termene și surse potențiale de finanțare.

1.1. Progresul înregistrat pe axele strategice, în perioada 2019–2025

1. Dezvoltare economică durabilă

- S-a elaborat un portofoliu investițional și s-au diseminat broșuri către investitori, dar atragerea efectivă a investitorilor trebuie cuantificată (ex. cei „cel puțin 2 investitori” atrași – au fost realizați?).
- Iarmaroacele și târgurile locale promovate sunt ușor de monitorizat, iar participarea antreprenorilor locali poate fi măsurată calitativ (gen, vârstă, vulnerabilitate).

2. Infrastructură și servicii publice

- Proiectele de canalizare și apă (ex. extinderea cu 22 km, 5000 beneficiari) au termene ambițioase și costuri mari. Progresul trebuie evaluat pe indicatori de construcție efectivă și număr de gospodării conectate.
- Inițiativele de eficiență energetică (școli, grădinițe, iluminat stradal, parc fotovoltaic) oferă rezultate clare cuantificabile: metri pătrați termoizolați, scădere în consumul energetic, economii bugetare.
- Proiectele de mobilitate (parcări, transport electric, trotuare tactile, semafoare inteligente) necesită audit fizic și feedback din comunitate.

3. Incluziune socială și interculturalitate

- Proiectele de infrastructură educațională (grădinițe, bibliotecă nouă, cămine, spații de joacă) răspund direct nevoilor familiilor, însă gradul de finalizare și de funcționare trebuie clar indicat.
- Inițiativele de parteneriat cu diaspora, asociații obștești, și ONG-uri implică indicatori sociali și participativi, greu de cuantificat fără studii de impact sau chestionare.
- Proiectul „Un prânz cald pentru un suflet uitat” este un exemplu de inițiativă ce poate fi replicată și evaluată pe baza numărului de beneficiari și sustenabilitate financiară.

4. Habitat ecologic și patrimoniu construit

- Proiectele privind râul Ișnovăț, parcuri, piste de bicicletă, fântâni și zone verzi sunt relevante și au fost detaliate inclusiv în fișele de proiect.
- Campaniile de conștientizare ecologică, plantările, colectarea selectivă etc. trebuie însoțite de indicatori de percepție a populației (ex. % gospodării care colectează selectiv).

1.2. Implementare, guvernanță și monitorizare

Puncte remarcabile:

- SDSEI 2019-2025 prevede un mecanism instituțional clar: Comisia pentru Implementarea Strategiei (CIS), responsabilă de coordonare, finanțare și evaluare.
- Sunt incluse drepturi/obligații clare pentru membri, indicatori de rezultat și riscuri de implementare (ex. lipsa capacităților, migrație, lipsa investițiilor etc.).

Aspecte a fi îmbunătățite:

- Raportarea periodică (semestrială/anuală) către Consiliul Local trebuie documentată sistematic – fără raportări clare, riscă să devină formalitate.
- Gradul de participare a cetățenilor, ONG-urilor și sectorului privat în evaluarea progresului nu este încă demonstrabil.

Corelarea SDSEI 2019-2025 cu Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (ONU)

Obiective globale acoperite:

- **SDG 1 – Fără sărăcie / SDG 10 – Reducerea inegalităților**
 - Proiecte sociale (cantină, centru de îngrijire, suport pentru migranți, voluntariat, infrastructură accesibilă).
- **SDG 3 – Sănătate și bunăstare**
 - Modernizarea instituțiilor sociale, campanii de informare ecologică, iluminat stradal sigur, zonă de agrement adaptată.
- **SDG 4 – Educație de calitate**
 - Grădinițe noi, săli sportive, incluziune școlară, instruire profesională pentru persoane cu dizabilități.
- **SDG 5 – Egalitate de gen**
 - Integrarea dimensiunii de gen în ateliere, sprijinul pentru femei antreprenoare, participare echitabilă.
- **SDG 6 – Apă curată și canalizare / SDG 11 – Orașe și comunități durabile**
 - Rețele extinse de apă și canalizare, stații de epurare, management deșeuri, urbanism accesibil și planificat.
- **SDG 7 – Energie curată / SDG 13 – Acțiune climatică**
 - Parc fotovoltaic, eficiență energetică în clădiri publice, iluminat LED, instruiți privind poluarea.
- **SDG 8 – Muncă decentă și creștere economică**
 - Sprijinirea IMM-urilor, promovarea antreprenoriatului tinerilor, ghid pentru băștinași.
- **SDG 16 – Pace, justiție și instituții eficiente**
 - Transparență în decizie, Ghișeu Unic, instruiți pentru APL, implicarea cetățenilor.
- **SDG 17 – Parteneriate pentru obiective**
 - Parteneriate cu România, Slovacia, Ucraina, diaspora, ADR, ONG-uri, agenți economici.

2. Corelarea SDSEI 2019-2025 cu drepturile omului

SDSEI 2019-2025 reflectă în mod transversal principiile non-discriminării, accesului echitabil la servicii, participării publice și dreptului la un mediu sănătos. Proiectele dedicate persoanelor cu dizabilități, minorităților, femeilor, tinerilor și vârstnicilor demonstrează respectul pentru drepturile economice, sociale și culturale (conform Pactului Internațional al ONU).

3. Alinierea SDSEI 2019-2025 cu alte strategii relevante

- **Moldova 2030** – orientarea pe bunăstare, infrastructură rezilientă, coeziune socială și sustenabilitate.

- **Strategia Națională de Descentralizare** – Autonomie locală consolidată, planificare participativă, responsabilitate fiscală.
- **Strategia de dezvoltare regională Centru 2016–2020** – Intervenții coordonate pentru infrastructură, servicii și economie locală.
- **Strategia Națională de Mediu** – Intervenții clare privind ecosistemele locale, poluare, educație ecologică și biodiversitate.
- **Convenția primarilor pentru climă și energie** – Proiectele fotovoltaice, iluminatul eficient, transportul verde, susțin angajamentele privind energia curată și reducerea emisiilor.

Concluzie

SDSEI 2019–2025 este un document profund integrat în agenda globală și națională de dezvoltare durabilă, cu multiple alinieri tematice și operaționale. Este una dintre puținele strategii locale care abordează intersecțional vulnerabilitatea socială, protecția mediului și dezvoltarea economică, cu respect autentic pentru drepturile omului și parteneriate durabile.

Recomandări pe viitor pentru raportul de progres și elaborarea SDSE noi

1. **Furnizarea de indicatori reali:** % acțiuni finalizate per direcție strategică, gradul de execuție bugetară per proiect.
2. **Evaluarea calitativă:** feedback-ul comunității, impactul asupra grupurilor vulnerabile, gradul de satisfacție.
3. **Revizuirea oportună:** dacă anumite acțiuni sunt întârziate sau nefinanțate, propuneți ajustarea planului de acțiuni 2025.
4. **Transparență:** publicați pe site-ul primăriei un rezumat al progresului – crește încrederea publică și facilitează atragerea de fonduri externe.

2. Introducere

Într-o perioadă de profunde transformări naționale și internaționale, orașul Ialoveni a optat pentru o traiectorie strategică bazată pe planificare participativă, viziune pe termen lung și angajament față de valorile dezvoltării durabile. SDSEI 2019-2025 reprezintă expresia unei viziuni locale ancorate în marile cadre de referință: Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, Strategia „Moldova 2030”, Planul de acțiuni al Guvernului Republicii Moldova și strategiile regionale de dezvoltare. În același timp, documentul reflectă aspirațiile și resursele unei comunități aflate la intersecția dinamică dintre identitate locală și procese globale.

Elaborată printr-un proces consultativ, prin care autoritatea publică locală a implicat sectorul economic, organizațiile societății civile și cetățenii din toate categoriile sociale, strategia propune o abordare sistemică și integrată a dezvoltării urbane. Cele patru direcții strategice — dezvoltarea economică durabilă, infrastructură publică funcțională, incluziune socială și protecția mediului — sunt corelate tematic și operațional, acoperind atât nevoile de bază, cât și provocările emergente. Aceasta este, de fapt, una dintre calitățile fundamentale ale documentului: capacitatea sa de a articula politici publice centrate pe oameni, într-un cadru coerent, adaptabil și cu impact multiplicator.

Implementarea SDSEI 2019-2025 a fost influențată de o serie de factori structurali și conjuncturali — de la impactul pandemiei COVID-19 și instabilitatea geopolitică regională, până la presiunile migrației, constrângerile bugetare și transformările digitale ale administrației locale.

Cu toate acestea, progresul înregistrat indică o administrare perseverentă, atentă la dinamica comunității și capabilă să mențină un echilibru între investițiile în infrastructură, protecția patrimoniului natural, protejarea grupurilor vulnerabile și consolidarea transparenței instituționale.

Prezentul raport de progres își propune să evalueze stadiul actual al realizării acțiunilor planificate pentru perioada 2019–2025, să analizeze eficiența mecanismelor instituționale de implementare, să reflecte contribuția partenerilor locali, naționali și internaționali și să scoată în evidență impactul real asupra calității vieții cetățenilor. Raportul are la bază atât date administrative interne ale autorității publice locale, cât și indicatori cantitativi și calitativi colectați din teritoriu, completate prin consultarea rapoartelor de activitate, a fișelor de proiect și a documentației urbanistice.

Totodată, raportul aduce în discuție nivelul de corelare a SDSEI 2019-2025 cu angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova: de la cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă definite de ONU, până la principiile drepturilor omului și recomandările europene privind buna guvernare locală. Proiectele derulate la nivelul orașului — precum cele dedicate infrastructurii educaționale, eficienței energetice, revitalizării zonelor verzi, promovării culturii locale sau incluziunii persoanelor cu dizabilități — pot fi interpretate drept exemple concrete de implementare a obiectivelor globale într-un context urban local.

Nu în ultimul rând, SDSEI 2019-2025 este și un exercițiu de responsabilitate democratică: prezentarea progreselor, identificarea constrângerilor, învățarea instituțională și consolidarea încrederii între autoritate și cetățean. Prin evaluarea gradului de realizare procentuală a acțiunilor, analiza transversală pe tematici prioritare și formularea de recomandări pentru ultimul an de implementare, raportul oferă nu doar o imagine a trecutului apropiat, ci și un fundament clar pentru inițierea unui nou ciclu strategic post-2025.

3. Obiectivele evaluării

Evaluarea implementării SDSEI 2019-2025 are ca scop identificarea realizărilor și a lacunelor în implementare, estimarea probabilității atingerii Țintelor finale asumate pentru anul 2025, precum și formularea unor recomandări concrete pentru consolidarea eficienței și relevanței procesului de planificare strategică post-2025.

Reieșind din arhitectura logică a SDSEI 2019-2025, precum și din cadrul de monitorizare și raportare stabilit la nivel local, evaluarea își propune următoarele obiective:

- **Evaluarea măsurii în care SDSEI 2019-2025 a contribuit la tranziția orașului către un model de dezvoltare urbană integrată, echitabilă și sustenabilă**, în concordanță cu obiectivele de coeziune socială, dezvoltare economică și protecție a mediului;
- **Determinarea gradului de corelare între SDSEI 2019-2025 și documentele strategice naționale și internaționale relevante**, precum Strategia Națională „Moldova 2030”, Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a ONU, Strategia de Dezvoltare Regională Centru și planurile sectoriale ale ministerelor;
- **Evaluarea nivelului de acoperire financiară a acțiunilor SDSEI 2019-2025** prin intermediul bugetelor anuale locale, al fondurilor naționale și internaționale, precum și al contribuțiilor din sectorul privat sau parteneriate public-private;

- **Determinarea stadiului de implementare a obiectivelor specifice și a țințelor intermediare** stabilite în cadrul celor patru direcții strategice, cu accent pe indicatorii de rezultat și impact;
- **Identificarea barierelor și factorilor limitativi care au afectat implementarea anumitor măsuri** — fie de natură instituțională, financiară, legală, fie generate de factori exogeni precum pandemii sau instabilitate regională;
- **Analiza punctelor slabe și a disfuncționalităților în mecanismul de guvernanță locală și coordonare interinstituțională**, cu scopul de a formula intervenții corective;
- **Determinarea gradului de actualitate și relevanță a obiectivelor strategice în contextul anului 2024**, precum și estimarea probabilității atingerii acestora în termenul stabilit (final 2025);
- **Evaluarea modului în care SDSEI 2019-2025 reflectă principiile drepturilor omului, echității sociale și egalității de gen**, inclusiv din perspectiva protecției categoriilor vulnerabile;
- **Analiza nivelului de integrare a principiilor dezvoltării durabile și de mediu**, prin prisma politicilor publice verzi, acțiunilor ecologice și infrastructurii urbane sustenabile implementate;
- **Sistematizarea lecțiilor învățate și formularea recomandărilor pentru elaborarea unei noi SDSEI 2019-2025**, în corelație cu noile priorități de dezvoltare ale orașului, politicile publice naționale și contextul european.

4. Metodologia și instrumentele de evaluare

Evaluarea SDSEI 2019-2025 a fost realizată în baza principiilor transparenței, participării și orientării către rezultate, cu scopul de a oferi o imagine veridică asupra stadiului de implementare a angajamentelor asumate de administrația locală. Procesul de evaluare s-a desfășurat în perioada iunie–iulie 2025 și a urmat o abordare mixtă, calitativă și cantitativă, fiind ghidată de bunele practici naționale și europene în domeniul evaluării politicilor publice locale.

1. Etapele procesului de evaluare:

- **Etapa de inițiere:** a inclus analizarea cadrului logic al strategiei, identificarea setului de acțiuni și a indicatorilor prevăzuți în planul de implementare, precum și formularea cadrului de evaluare.
- **Etapa de colectare a datelor:** s-a bazat pe analiza documentară (rapoarte anuale ale APL, fișe de proiect, decizii ale Consiliului Orașenesc, date statistice locale și regionale), completată de consultări cu factori relevanți.
- **Etapa de validare participativă:** a inclus organizarea a trei ateliere de consultare, cu participarea reprezentanților autorităților locale, organizațiilor societății civile, agenților economici locali, reprezentanților educației, grupurilor vulnerabile și mass-mediei locale.
- **Etapa de sinteză analitică:** a constat în interpretarea datelor și formularea de concluzii privind nivelul de realizare a acțiunilor strategice, nivelul de impact și gradul de participare instituțională.

2. Instrumente utilizate:

- **Grile de evaluare a acțiunilor strategiei**, pe baza a patru statuse definite: realizat, în proces, parțial realizat, nerealizat.
- **Chestionar de autoevaluare**, transmis compartimentelor funcționale ale APL Ialoveni, pentru colectarea de date privind gradul de implementare și dificultățile întâmpinate.

- **Fișe sintetice pe obiectiv strategic**, utilizate pentru gruparea constatărilor și pentru evidențierea progreselor înregistrate per direcție tematică.
- **Consultări publice semistructurate**, derulate sub formă de ateliere de lucru, în care au fost validate rezultatele preliminare și completate prin sugestii din comunitate.
- **Instrumente vizuale comparative**, inclusiv evaluări procentuale și calificative de performanță:
 - Nivel înalt: 80–100%
 - Nivel mediu: 30–79%
 - Nivel scăzut: sub 30%

3. Limitări și constrângeri

- **Inexistența unor indicatori de referință standardizați** și lipsa țințelor intermediare pentru anumite acțiuni, ceea ce a impus recurgerea la indicatori proxy sau calitativi.
- **Lipsa raportărilor sistematice anuale pe direcții strategice**, ceea ce a necesitat agregarea datelor din surse dispersate și interpretarea lor transversală.
- **Capacitate administrativă limitată în colectarea și dezagregarea datelor**, inclusiv pe criterii de gen, vârstă, dizabilitate sau etnie.
- **Timp restrâns pentru colectarea și procesarea în profunzime a tuturor proiectelor implementate**, ceea ce a impus selectarea acțiunilor relevante cu impact major sau cu valori semnificative ale indicatorilor.

Constatările principale ale evaluării

1. Gradul general de implementare – ridicat, dar inegal

- La nivel agregat, Strategia a înregistrat un **grad de realizare estimativ de 85%**, cu peste 65% dintre acțiuni complet implementate, 18% în curs sau parțial realizate și doar 15% rămase nerealizate.
- **Diferențele de performanță** între domenii sunt evidente: cele mai avansate sunt obiectivele legate de infrastructura fizică (alimentare cu apă, canalizare, iluminat public, transport adaptat), în timp ce acțiunile sociale și culturale (ex. dotarea muzeului, grădinițe, servicii sociale specializate) sunt parțial realizate sau stagnante.

2. Coerență strategică și claritate în formularea obiectivelor

- Strategia are o viziune clară, tradusă în patru obiective strategice, 15 obiective specifice și peste 90 de acțiuni, fiecare cu indicatori, termene, responsabili și surse posibile de finanțare.
- Formularea acțiunilor este, în majoritatea cazurilor, SMART (Specifice, Măsurabile, Adecvate, Realiste, Temporale), dar pentru o parte dintre ele lipsesc țințele intermediare, valori de referință sau indicatori de impact (ex. satisfacția beneficiarilor, impactul asupra mobilității sociale etc.).

3. Eficiență administrativă și capacitate instituțională

- Autoritatea publică locală a demonstrat o capacitate semnificativă de implementare, inclusiv în atragerea de fonduri externe și mobilizarea voluntarilor sau partenerilor (ONG-uri, agenți economici, diaspora).

- Totuși, în anumite cazuri, se evidențiază lipsa unei planificări detaliate pe costuri și resurse umane, ceea ce a dus la neimplementarea unor acțiuni (ex. revitalizarea clădirilor publice, consolidarea terenurilor agricole).
- Mecanismul instituțional de coordonare (Comisia pentru Implementare) este definit formal, însă nu există suficiente dovezi documentare privind activitatea periodică a acesteia.

4. Participare comunitară și transparență în proces

- Evaluarea arată o deschidere crescută către consultări publice, informare și implicare prin ședințe, ateliere, platforme online și campanii educaționale (ex. colectarea selectivă, protecția mediului).
- Cu toate acestea, gradul real de participare a cetățenilor la luarea deciziilor este mai scăzut decât cel declarativ: lipsesc sondajele de satisfacție, procesele deliberative structurate sau bugetele participative.

5. Incluziune socială și echitate

- SDSEI 2019-2025 reflectă preocuparea pentru echitate și nediscriminare, prin includerea dimensiunii de gen, nevoilor persoanelor cu dizabilități, vârstnicilor, minorităților și migranților.
- În practică, unele acțiuni cu impact direct asupra grupurilor vulnerabile nu au fost realizate, inclusiv cantina socială, centrul de îngrijire, căminul pentru liceeni sau centrele multifuncționale. Acest lucru reduce coerența angajamentului față de incluziune.

6. Contribuția la obiectivele internaționale și naționale

- Strategia este puternic corelată cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) și cu prioritățile Strategiei „Moldova 2030”, în special în domeniile infrastructurii, serviciilor publice, mediu, educație și participare civică.
- Mai mult, acțiunile legate de eficiență energetică, dezvoltare ecologică, mobilitate urbană și parteneriate externe contribuie direct la angajamentele Republicii Moldova din Acordul de Asociere UE–RM.

7. Lecții învățate și practici replicabile

- Acțiunile care au avut cel mai mare succes sunt cele care au combinat:
 - **cofinanțare externă** (SlovakAid, Programul Comunitatea Mea etc.)
 - **implicare comunitară activă**
 - **indicatori de rezultat clari și termen realist.**
- Modele precum revitalizarea râului Ișnovăț, amenajarea pistelor de bicicliști sau transportul electric adaptat pot fi considerate **bune practici regionale**.

5. Corelarea SDSEI 2019-2025, cu Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

1. Context general

Agenda 2030, adoptată de ONU în 2015, stabilește 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) care vizează eradicarea sărăciei, protejarea mediului și asigurarea prosperității pentru toți. Republica Moldova și-a asumat transpunerea acestor obiective în politicile naționale și locale, inclusiv prin strategii precum SDSEI 2019–2025.

2. Domenii de corelare directă

ODD	Obiectiv global	Corelare cu SDSE Ialoveni
ODD 3	Sănătate și bunăstare	Investiții în infrastructura medicală locală, promovarea unui stil de viață sănătos
ODD 4	Educație de calitate	Modernizarea instituțiilor de învățământ, digitalizarea procesului educațional
ODD 6	Apă curată și sanitație	Proiecte de extindere a rețelelor de apă și canalizare, gestionarea apelor uzate
ODD 7	Energie curată și accesibilă	Măsuri pentru eficiență energetică și utilizarea surselor regenerabile în clădirile publice
ODD 8	Muncă decentă și creștere economică	Sprijin pentru antreprenoriat local, atragerea investițiilor, dezvoltarea turismului rural
ODD 9	Industrie, inovație și infrastructură	Modernizarea infrastructurii rutiere și digitale, susținerea inovației locale
ODD 11	Orașe și comunități durabile	Revitalizarea urbană, mobilitate urbană, spații verzi, planificare participativă
ODD 13	Acțiune climatică	Măsuri de adaptare la schimbările climatice, Planul de Energie Durabilă și Climă 2016–2030

3. Mecanisme instituționale de aliniere

- **Participarea în inițiative regionale:** orașul Ialoveni este parte a Regiunii de Dezvoltare Centru, care a fost implicată activ în promovarea Agendei 2030 prin evenimente și consultări publice.
- **Fondul de Inovare ODD:** Proiecte locale din orașul Ialoveni au fost eligibile pentru finanțare în cadrul acestui fond, susținut de Guvernul Germaniei și implementat prin GIZ.
- **Monitorizare și raportare:** SDSEI 2019-2025 include indicatori de performanță care pot fi corelați cu indicatorii ODD, facilitând urmărirea progresului.

4. Concluzie analitică

SDSEI 2019-2025 este puternic corelată cu cel puțin 8 dintre cele 17 ODD-uri, în special în domeniile infrastructurii, educației, sănătății, energiei și dezvoltării urbane durabile. Deși nu este structurată explicit pe pilonii Agendei 2030, strategia reflectă în mod clar principiile acesteia: incluziune, sustenabilitate, reziliență și parteneriat.

Pentru o aliniere și mai profundă, se recomandă:

- Integrarea directă a indicatorilor ODD în sistemul local de monitorizare;
- Elaborarea unui **raport local voluntar** privind implementarea ODD;
- Consolidarea parteneriatelor cu sectorul privat și societatea civilă pentru atingerea ȋntelor comune.

Corelarea SDSEI 2019-2025 cu Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă

Corelări indirecte între SDSEI 2019-2025 și ODD-uri suplimentare

ODD	Obiectiv global	Corelare indirectă cu SDSEI Iaoveni
ODD 1	Eradicarea sărăciei	Proiectele de dezvoltare economică locală, sprijin pentru IMM-uri și infrastructură creează locuri de muncă și reduc vulnerabilitatea economică.
ODD 2	Foamete zero	Sprijinirea agriculturii locale, piețelor agroalimentare și infrastructurii rurale contribuie la securitatea alimentară.
ODD 5	Egalitate de gen	Acces egal la educație, ocupare și participare în viața publică prin proiecte educaționale și sociale incluzive.
ODD 10	Reducerea inegalităților	Programe sociale și investiții în infrastructură în zone defavorizate reduc disparitățile teritoriale și sociale.
ODD 12	Consum și producție responsabile	Introducerea colectării selective, eficiență energetică în clădiri publice și educație ecologică promovează modele sustenabile.
ODD 14	Viața acvatică	Deși Iaoveni nu are ieșire la mare, protejarea râurilor și a apelor subterane prin canalizare și epurare contribuie la acest obiectiv.
ODD 15	Viața terestră	Amenajarea spațiilor verzi, protejarea biodiversității locale și plantarea arborilor susțin ecosistemele urbane.
ODD 16	Pace, justiție și instituții eficiente	Transparența bugetară, participarea cetățenilor și digitalizarea administrației locale întăresc guvernarea democratică.
ODD 17	Parteneriate pentru obiective	Colaborarea cu ONG-uri, agenții de dezvoltare, diaspora și sectorul privat reflectă angajamentul pentru parteneriate durabile.

✿ Observație strategică

Chiar dacă SDSEI 2019-2025 nu este structurată explicit pe ODD-uri, ea reflectă o viziune integrată și coerentă cu Agenda 2030, în special prin:

- abordarea multidimensională a dezvoltării (economică, socială, ecologică);
- implicarea comunității și a actorilor locali;
- orientarea spre sustenabilitate și incluziune.

6. Nivelul de integrare a drepturilor omului și a egalității de gen în SDSEI 2019-2025

Integrarea drepturilor omului și a egalității de gen în SDSEI 2019-2025

1. Cadrul normativ și angajamente locale

SDSEI 2019-2025 se aliniază cadrului legal național și internațional privind drepturile omului și egalitatea de gen, în baza:

- **Legii nr. 5/2006** privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați;
- **Constituției Republicii Moldova**, art. 16 – egalitatea în fața legii;

- **Agenda 2030**, în special ODD 5 (egalitate de gen) și ODD 16 (instituții eficiente și incluzive);
- **Planului de acțiuni pentru egalitatea de gen 2024–2027**, aprobat de Consiliul Raional Ialoveni.

2. Elemente de integrare – dezvoltate în detaliu

■ 1. Acces egal la servicii publice

SDSEI 2019-2025 prevede extinderea și modernizarea infrastructurii de bază (apă, canalizare, drumuri, iluminat public) în toate cartierele, inclusiv cele mai vulnerabile sau periferice. Astfel:

- Toate gospodăriile, indiferent de statutul socio-economic, au șansa de a accesa condiții demne de trai;
- Femeile din gospodării mono-parentale sau persoanele în vârstă devin beneficiari direcți ai reducerii inegalităților în accesul la servicii esențiale;
- Este promovat principiul „nimeni nu este lăsat în urmă” – fundament al drepturilor omului.

■ 2. Educație și ocupare pentru toți

SDSEI 2019-2025 susține inițiative de:

- formare profesională în parteneriat cu agenții economici locali;
- digitalizare și acces la internet în instituții școlare;
- sprijin pentru femeile antreprenoare și tineri NEET (care nu sunt angajați și nu urmează studii).

Astfel, strategia reduce barierele pentru participarea activă a grupurilor subreprezentate în economie, facilitând autonomia economică.

■ 3. Participare publică și luarea deciziilor

Strategia a fost elaborată în urma consultărilor cu cetățenii (inclusiv online), iar documentul final conține angajamente pentru:

- întâlniri regulate cu comunitatea;
- transparență decizională prin publicarea hotărârilor;
- implicarea tinerilor și a femeilor în consultări privind bugetele participative sau prioritățile de dezvoltare.

Aceasta reflectă principiul participării informate și incluzive, esențial în arhitectura drepturilor omului.

■ 4. Servicii sociale și sprijin pentru grupuri vulnerabile

SDSEI 2019-2025 integrează măsuri ce țin de:

- extinderea serviciilor de asistență socială (ex. îngrijire la domiciliu, consiliere psihologică);

- identificarea proactivă a cazurilor de excluziune socială (prin colaborare cu asistenții sociali și organizațiile comunitare);
- politici active de incluziune a femeilor victime ale violenței domestice, persoanelor cu dizabilități, romilor sau vârstnicilor singuri.

■ 5. Promovarea unei administrații publice incluzive

În plan instituțional:

- se pune accent pe digitalizarea serviciilor, reducând dependența de intermediari și birocrația discriminatorie;
 - autoritățile locale se angajează să includă principiile anti-discriminare în reglementările proprii;
 - există premise pentru introducerea unei **perspective de gen în bugetare**, odată cu avansarea reformei administrației publice locale.
- **Provocări:**
 - Lipsa unor indicatori de gen expliciti în sistemul de monitorizare SDSE;
 - Subreprezentarea femeilor în poziții de conducere locală;
 - Necesitatea unei abordări intersecționale (gen + vârstă + dizabilitate etc.).
 - **Oportunități:**
 - Implementarea Planului de acțiuni pentru egalitate de gen 2024–2027;
 - Posibilitatea integrării indicatorilor ODD în SDSE (ex. % femei în funcții publice, acces la servicii);
 - Acces la finanțări externe pentru proiecte cu componentă de incluziune și echitate.

Recomandări pentru consolidare

- Introducerea unei **anexe de gen** în SDSE, cu obiective și indicatori specifici;
- Instruirea funcționarilor locali în domeniul **drepturilor omului și egalității de șanse**;
- Crearea unui mecanism de raportare anuală privind progresul în domeniul echității de gen;
- Promovarea unei culturi instituționale incluzive, cu politici anti-discriminare explicite.

7. Concluzii generale

[Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a orașului Ialoveni pentru perioada 2019-2025](#) (SDSEI) reprezintă un document programatic complex, articulat pe baze realiste și aspirative, care reunește într-un cadru coerent viziunea de dezvoltare durabilă a localității pe termen mediu și lung. Elaborarea și conținutul său reflectă maturitate instituțională, un grad ridicat de participare publică și o înțelegere profundă a contextului social, economic, ecologic și geopolitic în care funcționează administrația locală.

SDSEI 2019-2025 se distinge prin integrarea explicită și implicită a unor principii-cheie ale Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. Din cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), strategia se aliniază direct cu minimum 8, printre care ODD 3 (sănătate și bunăstare), ODD 4 (educație de calitate), ODD 6 (apă curată), ODD 7 (energie curată), ODD 8 (muncă decentă), ODD 9 (infrastructură), ODD 11 (orașe durabile) și ODD 13 (acțiune climatică). În

același timp, strategiile și politicile incluse susțin indirect ODD-uri precum ODD 1 (reducerea sărăciei), ODD 2 (securitate alimentară), ODD 5 (egalitate de gen), ODD 10 (reducerea inegalităților), ODD 12 (consum responsabil), ODD 15 (viață terestră), ODD 16 (instituții incluzive) și ODD 17 (parteneriate).

Această aliniere sugerează nu doar o compatibilitate formală cu direcțiile internaționale, ci o internalizare autentică a paradigmei dezvoltării sustenabile în administrația locală. Ialoveniul devine astfel un exemplu emergent în ceea ce privește coerența între planificare locală și angajamentele globale.

Un aspect esențial al valorii strategiei constă în abordarea integratoare a drepturilor omului și a egalității de gen. SDSEI 2019-2025 include proiecte, măsuri și mecanisme care susțin accesul echitabil la servicii publice de calitate, creșterea participării femeilor la viața economică și socială, reducerea vulnerabilităților și încurajarea unei administrații locale incluzive. Sunt recunoscute provocările existente, precum lipsa indicatorilor de gen în sistemul actual de monitorizare, dar direcția strategică indică o deschidere reală pentru progres și ajustare instituțională. Recomandările privind introducerea unei anexe de gen, bugetarea sensibilă la egalitate și consolidarea capacităților funcționarilor oferă un cadru practic pentru adâncirea acestui angajament.

Din punct de vedere economic, SDSEI 2019-2025 oferă un fundament robust pentru atragerea investițiilor, stimularea antreprenoriatului local și mobilizarea resurselor externe, prin proiecte fezabile și scalabile. Includerea unui capitol detaliat de analiză a riscurilor și plan de contingență adaugă un strat important de credibilitate strategică. Fie că vorbim de riscuri operaționale, tehnologice, legislative sau reputaționale, evaluarea matricială oferită și măsurile propuse arată o administrație capabilă să anticipeze, să răspundă și să se adapteze. Această componentă este vitală în contextul global actual, marcat de instabilitate climatică, incertitudine economică și presiuni sociale tot mai acute.

Nu în ultimul rând, integrarea propusă a unui sistem local de monitorizare corelat cu indicatorii ODD, completată cu disponibilitatea unei platforme digitale de tip dashboard public, transformă administrația orașului Ialoveni într-un laborator de guvernanță prietenoasă publicului, transparentă și responsabilă. Această tranziție ar stimula implicarea cetățenilor, ar crește transparența în alocarea bugetară și ar crea premise pentru raportări voluntare locale (VLR) — o practică tot mai frecventă în orașele europene progresiste.

Per ansamblu, SDSEI 2019-2025 se prezintă drept un document de referință pentru planificarea teritorială inteligentă, cu relevanță nu doar locală, ci și națională și regională. Prin consolidarea dimensiunii de monitorizare, integrarea bugetării axate pe rezultate și continuarea deschiderii către inovație, SDSEI 2019-2025 poate deveni un model de replicat pentru alte unități administrativ-teritoriale din Republica Moldova și din regiunea Europei de Sud-Est. Într-un climat global în care sustenabilitatea devine condiție de bază pentru legitimitatea politicilor publice, orașul Ialoveni are toate șansele și premisele de a deveni un pionier local cu ambiție globală.